СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 102. | Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 2. мая, 1923. | VOL. XXXI. | No. 102. | Jersey City, N. J., Wednesday, May 2, 1923. | THREE CENTS

ЄДНАЙТЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО У. Н. СОЮЗА

ДО КІНЦЯ ЧЕРВНЯ С. Р. ПРИЙМАЄ У. Н. СОЮЗ НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНІХ БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНАЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ТИСЯЧІ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЗРІСТ ЧИСЕЛЬНОЇ СИЛИ І МАЙНА У. Н. СОЮЗА СЕ ДОРОБОК УСІХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

НАЙВИСШИЙ СУД ЗНОСИТЬ ЗАРЯДЖЕННЄ УРЯДУ ПРО ВОЖЕННЄ ТРУНКІВ КОРАБЛЯМИ

ВАШІНГТОН, 30. квітня. — Найвисший Суд Злучених Держав видав нині рішенне, котрим зноситься недавне зарядженне генерального прокуратора, забороняюче воженне алькоголічних трунків американськими кораблями на повнім морю. На основі рішення Суду, американські кораблі малиби право возити горячі трунки на повнім морю, але зате ані американські ані чужі кораблі не мають права вїздити з напитками в обруб три-милевого прибережного пояса.

Своє ореченне про дозволенне вожения горівки на американських кораблях на повному морю Суд опирає на словах конгресового закона про прогибіцію; Суд станув на становищи, що слова закона забороняють особам носити при собі алькоголічні напитки, забороняють возити їх автами або якими другими способами на суші та при березі, але не забороняють возити алькоголь на повнім морю. Рішенне своїм змістом обмежує прогибіцію на мори до 3-милевого прибережного округа.

Властителі американських кораблів, котрі, як кажуть не могли конкурувати зі заграничними перевозовими підприємствами через заборону продажі алькоголю на американських кораблях, дуже вдоволені з рішення Суду.

ЗЕЛІЗНИЧА РАДА ПОКЛИКАЄ ЗЕЛІЗНИЦЮ ДО ВІДВІЧАЛЬНОСТИ

ШИКАҐО, 30. квітня. — Зелізнича Робітнича Рада Злучених Держав завізвала перед себе на 21. мая Пенсилвенійську Зелізницю на слідство в справі закиду, що вона не послухала приказу Ради та не давала робітникам можности годитися через свою юнію в справі робітничої плати та умов праці.

Проти сеї залізниці є в Раді 169 зажалень зі сторони юній. Перше буде розібране зажаленне юнії канцелярійних зелізничих робітників.

НЮЙОРСЬКИЙ МЕЙОР ХОЧЕ ВТЯГНУТИ ГАРДИНҐА В БОЙКОТ ЦУКРУ

НЮ ЙОРК, 30. квітня. — Нюйорський мейор Гайлен, котрий недавно почав поборювати підношенне цін на цукор і зарядив в тій цили бойкот цукру, вислав нині телеграму до президента Гардинґа, закликуючи його до видання відозви до всего народа Злуч. Держав абмежуватися в уживанню цукру.

Акція жінок проти високих цін починає справді обхоплювати щораз ширші круги. В Ню Йорку, приміром, протя-цукрові організації обєднують вже понад 5,000 хазяйок.

Рівночасно з бойкотом слідно вже його наслідки: ціни на цукор в гуртовій продажі вже починають спадати.

ЖІНКИ ПОСТАНОВЛЯЮТЬ ЦІКАВИЙ СПОСІБ ПРОПАГАНДИ

ВАШІНҐТОН, 30. квітня. — Американська Жіноча Партія, котра старається стати третою великою американською партією, рішила завести оригінальний спосіб пропаганди: у Вашінгтоні саме має буди уряджений жіночий конгрес, котрий має відбувати правильні засідання зовсім так, як се робить конгрес Злучених Держав та нараджуватися над тими самими справами. Жіночий конгрес має почати свої наради в день зібрання федерального конгресу.

Жіночий конгрес має міститися в домах проти Капітолю. Його наради та організація має бути докладним наслідуванням федерального конгресу. Організаторки пляну кажуть, що в той спосіб вони хочуть показати краєви погляди жінок, віднести політичну мораль та поправити характер законодавства та особистий склад федерального конгресу. Очевидно, головною цілю жіночого конгресу буде добувати повне зрівнение жінок з мущинами перед правом.

ПРЕЗИДЕНТ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ ПРОТИ ПЕРШОМАЄВОГО СВЯТА

ВАШІНҐТОН, 30. квітня. — З приводу свята 1. мая, яке в Европі є святом межинародної солідарности робітників, Самуель Ґомперс, голова Американської Федерації Праці, видав публічну заяву, в котрій підчеркує, що після загального розуміння зорганізованих в юніях американських робітників свято 1. мая не є для них ніяким святом, а звичайним робітничим днем.

МЕКСИКАНСЬКІ РОБІТНИКИ СВЯТКУЮТЬ 1. МАЯ

МЕКСИКО, 30. квітня. — Заряд союза робітничих юній Мексика заявляє, що всі мексиканські робітники покинуть працю на день 1. мая та відсвяткують його як робітниче свято.

СОЦІЯЛІСТИ ДОМАГАЮТЬСЯ РЕЗИГНАЦІЇ ТЕФТА

ШИКАҐО, 30. квітня. — Виконавчий комітет соціялістичної партії приняв на своїм засіданню резолюцію, в котрій домагається резигнації Тефта, бувшого президента Злучених Держав, а тепер президента Найвисшого Суду, котрий побирає річної підмоги в сумі 10,000 долярів від Карнеґівської Фундації. Комітет домагається від конгресу парляментарного обжалования та усунення з уряду Тефта, якщо він не захотівби зречися підпомоги добровільно.

Кілька тижнів тому стало відомим, що Тефт побирає річно 10,000 долярів з фондів, лишених відомим американським сталевим королем Карнеґі. Президент Гардинґ, іменуючи Тефта головою Найвисшого Суду Злучених Держав, мав поставити Тефтови як умову зреченне сеї підпомоги, та Тефт мимо сього гроші далі побирав.

„КОПАЛЬНІ ТВЕРДОГО УГЛЯ НЕ МОЖУТЬ БУТИ ЛІПШІ"

Вуглева комісія. установлена президентом Гардинґом для розслідження добування вугля, видала про розсліді копалень в Пенсилвенії ореченне, що добуванне твердого вугля (антрациту) відбувається як лишень можна ощадно. Каже комісія, що в тім зглядi не можна завести вже ніяких ощадностий, та що знижка ціни на сей вуголь може прийти лишень від ощадностий в торговлі та вживанню вугля.

ЖЕРТВИ ВІЙНИ

Німецький міністер праці предложив німецькому федеральному парляментови остаточний урядовий розрахунок повного числа жертв війни в Німеччині.

Виходить з сього розрахунку, що велика війна пожерла в Німеччині не менче не більше, лиш 1, міліон 84 тисяч 293 людий, погибших від безпосередних наслідків війни, себто на поли бою або поза лінією наслідком покалічень.

Поданий міністром розділ убитих на офіцирів, підофіцирів та мужву не має в собі нічого дуже замітного. Зате замітний другий факт, а то число осіб, які щодо свого удержания були зависимі від погибших. Показується, що погибші удержували в годину смерти 1 міліон 945,000 осіб. По смерти своїх прокормителів вони лишилися без удержания, як найтяжча памятка по воєнній катастрофі.

МИТРОПОЛИТ ШЕПТИЦЬКИЙ ЗА ЗАВЕДЕННЄМ УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКОГО ПАТРІЯРХАТУ В КИЄВІ

Львівські польські часописи алярмують просторими статтями, що митрополит Андрій Шептицький предложив Римському Престолови многоважний і далекосяглий плян реорганізації української грецько-католицької церкви.

Він пропонує: Переміну назви „грецько-католицький" на „українсько-католицький". — 2. Утворенне в Києві українського патріярхату, що облекшить релігійне й політичне обєднанне усеї соборної України. — 3. Заведенне в богослуженнях живої української мови, намісце мертвої церковно-славянської.

Згадані часописі занепокоєні далекосяглостю сих плянів й остерігають Рим, „аби митрополит Шептицький не впав жертвою тоїсамої ілюзії, якої впав літ тому 503 папський нунцій Поссевіно".

НІҐЕРСЬКІ ФАРМЕРИ ПЕРЕНОСЯТЬСЯ НА ПІВНІЧ

При переводженю статистики хліборобського населення і змін у ньому, федеральний Департамент Праці поробив цікаві спостереження про ніґерських фармерів у полудневих стейтах. Іменно показалося, що у 1922-ім році 324,000 Ніґрів покинуло у тих державах працю на ріллі і перенеслося до міст і промислових центрів на півночи.

Розсліджуючи причини того явища, найдено, що у минулому році поширилися сильно черви; які нищать плянтації бавовни і тому богато чорних фармерів покинуло свої хозяйства, які не давали їм доходу. Та здається не без впливу були тут і другі причини. З одного боку теперішні відносно добрі заробітки у промислі притягнули богатьох Ніґрів а далі і це мабуть найголовнійше — значне число чорних добувавши на війні побачили иньші порядки. чим ті. які панують у полудневих стейтах, познакомились з кращими умовами життя та культурнійши відносинами і рішили шукати цего кращого життя на Півночи.

Так у Джорджії 13% фармерського чорного населения покинуло свої хозяйства, через що з одного боку значно зменьшиться управлювана площа цего стейту. а через те й потерпить загальний його економічний стан. З Савт Каролайни від серпня 1922-го року вивандрувало 22.750 чорних фармерів, з Флориди Алабами, Аркензас, Люїзіяни і Тенесі дещо менше. На всякий случай покидання Ніґрами праці на ріллі почалось уже і в тих стейтах і не лиш що не зменьшується. а росте, так що і вони зможуть відчути на стані свого хазяйства цей відплив хліборобських і взагалі рільничих сил.

У порівнанні з аглыним числом населення, яке покинуло працю на ріллі і перенеслося до міст на фабрики, а яке за послідних два роки виносить 1,120.000 осіб, відсоток Ніґрів і то у одному лише році, значно перевисшає той процент, який вони творять у загальному числі населення.

ВІДЧИТИ В НЮАРКУ

Укр. Жін. Допом. Тов. в Нюарку уладжує серію відчитів для українських жінок, які будуть відбуватись що середи о 8. год. вечір в Роб. Домі при Бікон Стріт.

Перший відчит в сю середу мати-ме др. Л. Цегельський.

12 ЛЮДИЙ ПОГИБЛО В ПОЖАРІ

Підчас пожару 5-поверхового мешкального дому при Іст 109-ій вулиці в Ню Йорку, погоріло в суботу над раном 12 осіб. З того числа 11 людий належало до двох родин. котрі вигинули до одного. Всі померші були іміґранти. Кромі сього богато людий вийшло з огню з тяжкими попареннями тіла. Поліція розвела слідство, щоби дійти, чи огонь не повстав з підпалу. бо лишень кілька тижні тому назад недалеко звідти в подібнім пожари погибло 7 людий. Мешканці дому підносять закиди проти властителя дому. що причиною смерти та попарень була стара система пожарних сходів („фаєр ескепс").

САМОВБИЙСТВО НА ГРОБІ ЖІНКИ

В місті Ґрифині в стейті Джорджії. поповнив самовбийство Гил Дрейк, президент „Сити Нешенел Бек" в сьому місті. Свого вчинку допустився він на гробі власної жінки, стріляючися з револьвера в голову. Бачило се богато людий, зібраних в той час на цвинтарі. Він лишив записку, в котрій каже, що він не винен нікому гроший, а його банк находиться в добрім фінансовім стані.

ЇХ СТАТИСТИКА А НАША

Американські газети. що доносили недавно про старання американського міліонера Крезґе заасекуруватися на пять міліонів, зацікавлені високими асекураціями. старалися вивідати від асекураційних підприємств, кілько є в Злучених Державах людий. заасекурованих на суму 1 міліона долярів або більше.

Їх розсліди не дали бажаного висліду, бо більшість асекураційних підприємств показалася в тій справі дуже секретними та не хотіла зраджувати, на яку суму асекуровані їх люди. Тоді газети пробували дістати бажану інформацію, допитуючися богатих людий. На основі таких допитів, певно неповних. показалося, що в Злучених Державах є що найменче 60 осіб, асекурованих на один міліон долярів або більше.

Сю американську статистику можна протиставити українскій статистиці. В той час коли Американці стараються обезпечуватися на високі суми, серед Українців не поширене ще розумінне асекурації на стільки, щоби кождий іміґрант вважав своїм обовязком хочби належати до запомогової організації.

АМБАСАДОРИ АМЕРИКИ, АНГЛІЇ Й ІТАЛІЇ ВІДБУВАЮТЬ НАРАДУ З НІМЕЦЬКИМ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ У СПРАВІ „ВОЄННОГО ВІДШКОДОВАННЯ"

ЛОНДОН, 30. квітня. — Тутешні часописі повідомляють з Берліна, що амбасадори Злучених Держав, Великої Британії й Італії відбули нині нараду з німецьким канцлером Куном у справі „военного відшкодовання" Німеччини для аліянтів.

НІМЕЦЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ХОЧЕ ЗАПЛАТИТИ АЛІЯНТАМ 20 БІЛІОНІВ ЗОЛОТИХ МАРОК В ГОТІВЦІ

ПАРИЖ, 30. квітня. — В тутешних поінформованих кругах заявляють, що французьке правительство одержало, відомости, що німецький премієр Куно гадає предложити Франції плян сплати „военного відшкодовання" в готівці, одначе меньше ніж 20 біліонів золотих марок.

Се предложенне має він передати Франції завтра або позавтра.

Кажуть, що канцлер Куно предложить, аби Німеччині уділено міжнародню позичку, з якої вона могла би сплатити аліянтам „відшкодованне".

Французькі урядовці не вірять в успіх сеї пропозиції.

Один з французьких урядовців каже ,що німецьке правительство на ділі не робить певно означеного предложения, а тільки хоче зблизитись до предложения американського державного секретаря Чарлса Евенса Гюса, котрий при кінці минулого року радив, шоб аліянти віддали справу „відшкодовання" до вирішення спеціяльній комісії фінансових експертів (знавців).

Загалом у французьких урядових кругах не вірять, аби правительство Куна перевело сю справу, а натомісць заповідають, що слідуюче коаліційне німецьке правительство вспіє довести вирішенне се їсправи до кінця.

НІМЕЦЬКИЙ СОЦІЯЛІСТ ЗА СПЛАЧЕННЄМ АЛІЯНТАМ 30 БІЛІОНІВ ЗОЛОТИХ МАРОК

КЕЛЬН, Німеччина, 30. квітня. — Нині промовляв тут німецький соціялістичний посол др. Рудольф Брайтшайд, котрий заявив, що Німеччина повинна повідомити аліянтів, що годиться заплатити їм 30,000,000,000 золотих німецьких марок „военного відшкодовання". З того, казав він, Франція повинна дістати 26 біліонів, що обіймало би вже і кошти її окупації Рурщини.

Далі він заявив, що Німеччина і Франція повинні заключити між собою взаїмну умову, що не будуть на себе нападати протягом 100 літ.

Притім, казав він, Німеччина мусить одержати забезпеку своїх границь.

ПЕРШЕНСТВО ДЛЯ АМЕРИКИ У СПЛАТІ ВИДАТКІВ ДЛЯ АЛІЯНТІВ

ПАРИЖ, 30. квітня. — Аліянти згодились признати Америці першенство у справі звороту їй коштів удержания окупаційної армії в Надренщині, в Німеччині.

Та сума після обчислення американської влади виносить $225,000,000.

ПРОВІДНИК СОЦІЯЛІСТІВ ПРОТИ ГАЛАБУРД В ПАРЛЯМЕНТІ

ЛОНДОН, 30. квітня. — Провідник Партії Праці в британському парляменті Ремсей МекДанелд осудив своїх товаришів за неприличні виступи в парляменті, у статті в соціялістичній газеті.

ФРАНЦУСЬКА ВТРАТА ІЗЗА ОКУПАЦІЇ РУРЩИНИ

ПАРИЖ, 30. квітня. — Наслідком окупації Рурщини три четвертини фабрик в Льотаринґії замкнено. Їм не достає угая і се перша очевидна втрата Франції ізза її окупації.

ПІДПИСАННЄ УМОВИ МІЖ ТУРЕЦЬКИМ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ І АМЕРИКАНСЬКИМ СИНДИКАТОМ

ЦАРГОРОД, столиця Туреччини, 30. квітня. — Нині підписано в Анґорі (тимчасовій столиці Туреччини в Малій Азії) умову між турецьким правительством і американським синдикатом під проводом бувшого адмірала американської фльоти, Колбі М. Честера.

В імени турецького правительства підписав умову міністер прилюдних робіт, а Американець Клейтон Кенеді за синдикат Честера.

Умова, як звісно, обіймає віддачу американському синдикатови будови зелізниць і добування нафти.

ТОРГ ТУРЕЦЬКОЮ ЗЕЛІЗНИЦЕЮ

ЦУРИХ, Швайцарія, 30. квітня. — Тутешні часописі повідомляють, що шери (уділи) Багдадської зелізниці (в Малій Азії) закупив один з тутешніх банків від німецької компанії ще з початком світової війни.

Тепер сей банк має 55% шерів, які хоче продати американському синдикатови адмірала Честера.

ДОГОВІР ТУРЕЧЧИНИ З АМЕРИКАНСЬКИМ СИНДИКАТОМ

ЦАРГОРОД, столиця Туреччини, 29. квітня. — В тутешніх турецьких урядових кругах заявляють, що договір між американським синдикатом адмірала Честера і турецьким правительством буде підписаний, дарма, що аліянти противляться сьому договорови.

Полковник Кенеді виїхав до Анґори (тимчасової столиці Туреччини в Малій Азії), щоби підписати договір з турецьким міністерством прилюдних робіт.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗАНЕПАД НАРОДНЬОГО ШКІЛЬНИЦТВА НА УКРАЇНІ.

Після даних, зібраних редакцією „Нової України", що виходить в Празі під редакцією В. Винниченка й М. Шаповала, заінтересованнє ґазет народною освітою на Україні дуже слабе. Часописи посвячують богато разів більше місця Пілсудському, Корфантому, Поніковському, станови фінансів Австрії, Стинесови й Мусолінови, як освіті українських селян і робітників. Лишень раз на два-три місяці, якась большевицька ґазета помітить десь серед новинок про вовків коло Харкова, стрічку-дві про становище шкіл. Через те лишень з великим трудом можна з сих новинок уложити собі образ народнього шкільництва на Україні.

Всеж таки й після сих большевицьких даних стан його представляється не зовсім так світло, як се голословно люблять розписуватися в своїх передовицях редакторські папуґаї з аґентських ґазет большевії. Ось факти: Після ґазети „Пролетарий", харківського большевицького орґану, видаваного для клясового освідомлення українських селян та робітників московською мовою, становище шкіл у харківському повіті дуже тяжке, що значна частина шкіл не працює через недостачу топлива, яке мали доставити большевицькі комісарі, а не доставили. „Комунист", офіціяльний орґан комуністичної партії (очивидно, московської, бо українська й досі на Україні заборонена) в Харкові, говорить багацько про наукові виправи Німців на Україну, виправи, які має вести такий-а-такий вчений, а який їх ще не повів, але про народну освіту нічого не говорить.

Про зїзди большевицьких бюрократів, що мають кермувати справою народної освіти, говориться в ґазетах дуже коротко, але й з тих коротких звітів виходить образ, який бувби непідхлібний навіть для царату. Після звіту представника харківського Наробраза, на Харківщині за чотири послідні роки число шкіл зменчалося з року на рік, поки воно не зійшло з 1,800 в 1920. році на 1,102 в сьому році; з учениками сталося те саме: з 151,750 в 1921. році їх число зійшло до 112,000 в сьому. Значиться, за два роки число учеників поменчилося о цілу третину.

Инча большевицька ґазетка подає ще замітнійший факт. Після „Вістий", в той самий час, як большевицькі публичні школи з ріжних причин падуть і своїм числом і числом своїх учеників, зростає число шкіл приватних, в яких учать всяких, з большевицького погляду, „неблагонадьожних" річий. Ще більше замітно се, що до сих „неблагонадьожних" шкіл посилають дітий своїх не лишень робітники, але й большевицькі комісарі.

Отсі факти показують, що народне шкільництво на Україні находиться в дуже невідраднім положенню. Уряд ним не цікавиться та за нього не дбає. Населенне не має довіря до большевицьких шкіл, не лишень населенне, але й самі большевицькі комісарі. Дивуватися сьому нема що. Большевицькі комісарі просвітою не цікавляться, бо вони знають, що їм прийде конець, як лишень народ здобуде собі освіту. Що сього вони сподіються, се видно з того, що самі большевицькі комісарі заздалегідь приготовляються до „нових порядків" та шлють свої діти до приватних шкіл, де вчуть і стару московську правопись, і стару цареславну історію Росії, і переслідуваний на базарах „закон божий".

ІНТЕРНАЦІОНАЛ МОДЕРНОГО МИСТЕЦТВА.

ПІД ПРОВОДОМ О. АРХИПЕНКА.

Дня 14. квітня с. р. у Берліні відбулись установчі збори міжнародного товариства для поширення модерного мистецтва. Збори відбулися з почину нашого земляка-різбаря Олександра Архипенка в його робітні.

На зборах були присутні видатні діячі на полі мистецтва з Німеччини, Австрії, Італії, України, Америки, та Японії. Від провідних мистецьких орґанізацій у Франції, Сербії, Чехословаччині та Латвії прийшли листовні відповіди із заявами про їх повну згоду приєднатись до нового Інтернаціоналу.

Нова орґанізація має головним завданнем знайомити Америку з модерним мистецтвом Европи, а Европу з модерним мистецтвом Америки, а також служити справі встановлення тіснійших взаїмних відносин між діячами на полі модерного мистецтва в ріжних країнах і частинах світу. Для цеї мети товариство видавати-ме журнали і публікації; буде влаштовувати вистави та відчити, а можливо, що й повідкриває постійні музеї з найкращими зразками нового мистецтва.

На установчих зборах намічено склад членів для німецької і для деяких інших національних секцій. У справі решта національних, зглядно державних секцій навязується переписка з видатнійшими представниками модерного мистецтва у відповідних країнах. Українських секцій напевне буде дві: одна для Західної і друга для Східної України (якщо з останньою пощастить навязати постійні зносини).

Незабаром має бути оголошений маніфест нового інтернаціонала.

Р.

ЩО Є НАЙВАЖНІЙШЕ.

Остання „розмова про культуру". — Як утворюється національна культура. — Культурна атмосфера. — Слова Генриха IV і Ст. Томашівського. — Одиноко можливий шлях.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Боюсь, чи не надокучили вже читачам мої „розмови про культуру". Та нема ради: коли почав, то треба скінчити.

Мало сказати: „будуймо свою високу культуру". Треба ще сказати й показати, як це робиться. Щоб зясувати собі цей найважніший бік справи, треба передовсім вияснити, чому до сього часу український нарід такої культури не створив.

Культура — як цвіти. Де є сонце й свіже повітря, там і цвіти ростуть і процвітають. Культура для свого зросту й розвитку також потрібує сонця й свіжого повітря, а саме — **культурної атмосфери.**

Такої атмосфери досі в нас не було й, правду сказати, нема ще й нині.

Культуру творять люде. Ті люде мусять їсти й пити, але також мати резонас для своєї творчости, себто письменник мусить мати читачів, компоніст оркестри й хори для виконання своїх творів, маляр і різбяр — глядачів та покупців, співак і віртуоз—слухачів. Це все зветься культурною атмосферою, це є тим сонцем і повітром, що сприяють розвиткови та зростови культури.

Коли нація не витворила в собі такої атмосфери, то це недобре відбивається на її культурі подвійно. Частина її творчих сил зовсім гине, не знаходячи в своїм оточенню сприятливих для свого розвитку елементів. Друга-ж частина, якій пощастило вибитись на поверхню, кидає рідний ґрунт і переходить на службу до инших націй, які забезпечують їй необхідний матеріяльний і моральний резонанс.

На прикладі українського народу можемо простежити вплив цих обох некорисних чинників як найкраще.

Скільки творчих сил гине серед українського селянства й робітництва тільки тому, що батьки не розуміють, чого дитина хоче й до чого вона здібна—це годі й обчислити. Скільки можна знайти на нашім селі хлопчиків та дівчаток, що гарно малюють, вирізують з дерева, гарно співають або ґрають на саморобних сопілках та скрипках! Відома річ, то не все — ґенії, багато є серед них і пустоцвіту. Але, при належнім плеканню й розвитку, хто знає, які з них вийшли-б поети, музики та артисти! А тепер хіба один з тисячі вибється на широку світову дорогу, переборовши всі трудноші несприятливого оточення.

Для тих одиниць, що ціною величезної боротьби вибиваютьвь на поверхню, настає нова траґедія: траґедія самітности в своїй рідній атмосфері. Гоголь мусить писати по московськи, бо по українськи він матиме хіба яку тисячу читачів. Короленко — так саме. Мишуга мусить прибрати собі італійське імя „Філіпі" й співати на чужих сценах, бо своєї нема. Наша селянська дитина Дідур називає себе „Адамо Дідуро" й виступає перед світом то як Італієць, то як Поляк, бо в українськім суспільстві він ґрунту для виявлення свого хисту не має. Наш придніпрянський ґеніяльний земляк Архипенко не протестує, коли його називають Москалем, бо Українці його творчости не розуміють і його творів не купують.

Можна було-б повести ще десятки таких прикладів, але це кождий освічений Українець потрафить і сам зробити. Хто не знає, що нащі-ж люде, сини українського народу, своїми власними руками найбільше причинились до збудовання ворожих нам московської та польської культур!

Правда, не всі пішли орати чужу ниву, а частина українських творчих сил залишилась і на рідним ґрунті. Та це були не тільки ґенії, але й **герої.** Таке сполученне ґеніяльности й ґеройства, як, прим., в особі Шевченка, трапляється раз на сто літ. Даремне один російський поет (Некрасов) казав:

„Поетом можеш і не бути —
Громадянином бути мусиш"...

Здебільшого в життю буває якраз навпаки: з кого добрий поет — з того кепський громадянин. Природа не наділює ту саму людину **всіма** чеснотами. Хто добре пише, чи малює, чи співає — той здебільшого не дуже дбає про свої громадські обовязки. Це сумно, але це так, а виїмки тільки стверджують загальне правило.

Коли отже нація хоче, щоб ті творчі сили не ґинули для неї марно й не скріплювали своїми руками чужих, ворожих культур, то на це є лице одна рада: **витворити в собі самій культурну атмосферу,** яка давала-б можливість тим творчим силам залишатись на рідним ґрунті й мати потрібний для себе матеріяльний і моральний резонанс. Треба так зробити, щоб український письменник і поет не конче був засуджений на голодну смерть, щоб український співак і віртуоз не конче потрібували залежати від чужої публики, щоб український різьбяр і маляр не конче мусіли продавати свої твори чужинцям, щоб український журналіст не конче мусів „підробляти" в чужій пресі, щоб український учений не конче мусів числити на чужу допомогу... Треба нам мати свої академії, університети, музеї, свою добру пресу, свою наукову літературу, — тоді й ми самі инакше будемо себе шанувати, й цілий світ инакше до нас ставитиметься.

Скажуть: український нарід є бідний і не спроможеться на таке напруженнє сил. На це скажемо: **не бідний він, а тільки темний.** Коли обчислити, скільки українського народнього гроша витрачається рік-річно на горівку, самогонку й муншайн, то ми певні, що половини тих грошей вистачило-б на творенне й утриманне першорягної культури.

Скажуть знов, що для творення високої культури потрібні сприятливі політичні умови, що тільки в умовах власної державности може витворитись власна висока культура. Це також неправда. Найкращий тому доказ: Чехи й Фінляндці. Вони йшли до державности через культурну дорогу, а не навідворіт. Вони, як комашня, складали свою культурну будову камінчик за камінчиком, цеглинку за цеглинкою, й коли державність до них прийшла, то не застукала їх непідготовленими, а застала їх узброєними й вирихтованими, що називається, до зубів. Не тоді бо собак годується, коли вже йдеться на полюванне, а перед тим.

Один з давнійших французьких королів (Генрих IV) свого часу мріяв про те, щоб кождий французький селянин що неділі мав у своїй зупі курку. Нам доводиться мріяти про щось инше: щоб кождий Українець мав на своїй полиці твори українського письменства, на своїй стіні — образ якого-небудь українського маляра, на своїм столі — українські ґазети й журнали. Коротко, але виразно це висловив наш учений Стефан Томашівський підчас одного Шевченківського свята:

— Коли в руках кождого Українця буде Шевченків „Кобзар", аж тоді будемо мати українську державу!

Сказані були ці слова років пятнадцять тому, але вони й до нинішнього дня не втратили своєї актуальности, тільки час поширив і поглубив їх зміст. Шевченків „Кобзар" — це лище символ, але розуміти треба під ним високу й широко розгалужену культуру.

Історія дала тепер українському народови „передишку". Невідомо, як довго вона триватиме, але нею треба з цілою енерґією та запопадливістю скористатися. Треба на неї дивитись не як на поразку, не як на катастрофу, а саме як на „передишку", яку історія в своїй невичерпаній мудрости нам дає, щоб краще зібратися з силами, щоб краще узброїтись і вирихтуватись до останнього й рішучого бою за нашу державність.

Конче мусимо зрозуміти цей натяк, цей перст історії, і відповідно його використати. Відповідно — це значить: усі сили нації кинути на „культурний фронт", на внутрішній фронт боротьби з нашим найлютійшим ворогом — **некультурністю й темнотою.** Кождий Українець мусить тепер найперше дбати про те, щоб у нас витворилась **культурна атмосфера.** Буде культурна атмосфера—виросте й пишна культура, виросте культура — **навяжеться й духовий** контакт між нами й зовнішним світом, а буде такий контакт — то й державність українська, коли настане слушний час, буде для світу не несподіванкою, а річю самозрозумілою, природною й заслуженою.

До власної державности через власну високу культуру! — це мусить бути гаслом цілого українського народу. Шлях цей — через культуру до державности — може декому показатись занадто довгим і трудним, але в дійсности це найлекший і найкоротший, а що головне — **одиноко можливий шлях.**

Берлін, 16. квітня.

Радянин.

ЛИШ МИ САМИ.

**Я запитався раз у моря —
Як нам в краю позбутись горя?
Та море мовчки хвилі гнало
І ради в відповідь не знало...**

**Тоді звернувся я до вітра —
Як нам змінить старе повітря?
Та вітер в полі щось шепоче,
Відповісти мені не хоче...**

**Питаюсь я тоді у сонця —
Чи воля гляне у віконця?
Та сонце наче усміхнулось
І від питання відвернулось...**

**Нарешті я взиваю Бога —
Коли-ж моя країна вбога
Від мук пекельних відпочне?
Та Бог мовчить!... І люд наш гине...**

**Ні Бог, ні вітер, сонце й море —
Мабуть ніхто вже не поборе
Укоренілі наші муки —
Лиш ми сами і наші руки!...**

Ол. Неприцький-Грановський

ОБЄДНАННЄ У СПРАВІ ФЕДЕРАЦІЇ

Хвальна Редакціє:

Просимо помістити отсе оголошенне у Вашій часописі:

Виконуючи ухвалу всеукраїнського конґресу відносно контролі всіх попередніх українських товариств, які займалися збіркою грощий на народні цілі, президія Обєднання Українських Орґанізацій, перевівши контролю Укр. Нар. Комітету, звернулась до голови Федерації Українців в Злучених Державах, п. М. Січинського, з проханнем назначити день контролі, слідуючими листами:

I.

7. марта, 1923.

До
Федерації Українців в Злучених Державах
на руки
Вп. Мирослава Січинського
Рачестер, Н. Й.

Шановний Добродію:

Без сумніву, Вам відомо, що Український Конґрес, котрий відбувся в Филаделфії в днях 26-го жовтня, 1922, припоручив вибраній Екзекутиві Обєднання Українських Орґанізацій в Америці переглянути книги бувших центральних Орґанізацій чи Комітетів і взаґалі тих, котрі займалися збіркою гроший на народні цілі, між иншими і Федерації Українців.

Екзекутива Обєднання на тій підставі через назначених нею людий переглядала вже книжки Укр. Нар. Комітету і здала своє справозданнє, а щоб виконати ухвалу Конґресу, отсим позволяє собі запитати Вас яко Предсідателя Федерації Українців, чи, коли і де можливо було би переглянути рівнож книги Федерації.

Очікуючи ласкавої відповіди, Зістаємо з глибоким поважанням,

ЗА КАНЦЕЛЯРІЮ ОБЄДНАННЯ:
Теод. Грицей рек. секр.

II

Вповажаний Пане:—

Дня 7. марта с. р. вислали ми на Вашу адресу слідуюче писмо: (Лист I.) Тому, що члени Обєднання жадають від нас оголошення контролі Федерації, просимо прислати нам відповідь, найпізнійше до 5. квітня с. р.; в противнім случаю подамо се до відома загалу в українських часописях.

З належним поважанням,

ЗА КАНЦЕЛЯРІЮ ОБЄДНАННЯ:
Теод. Грицей, рек. секр.

На це президія Обєднання не одержала жадної відповіди і тимсамим вважає справу для Обєднання за покінчену.

ЗА ПРЕЗИДІЮ ОБЄДНАННЯ:
о. Лев Левицький, предс.
Теод. Грицей, рек. секр.

Филаделфія, Па., 26. квітня, 1923.

ЛИСТ З БЕРЛІНА.

Берлінська еміґрація найменьша, меньша від віденської, а вже з праською вона й рівнатися не може. Віденська гуртувалася кругом галицького правительства: її центр творили уповноважені й урядовці того правительства. В Чехії таким центром являється наш університет і аґрономічна школа. В них знайшло працю й заробіток кількадесять професорів, в них побирає науку кільканайцять соток українських студентів, головно Галичан.

Берлінська еміґрація не має такої точки зачіплення, вона здана на власні сили. Поки було посольство У. Н. Р., то в тім посольстві працювало кільканайцять урядовців, мущин і жінок, нині і посольства не стало. Тутешні еміґранти мусять собі самі давати раду, не числячи на ніяку допомогу.

Дехто жиє з гроша, наскладаного за добрих часів, та таких „щасливих" не богато, більшість працює де і як може, головно по видавництвах.

Видавництв у Берліні маємо кілька. Найбільші це: „Українська Накладня", „Українське Слово" і „Ратай". Крім того видав деякі книжки п. Вировий і п. Дякова, а також видавництво молодіжи.

Здається не перечислюсь, коли скажу, що требаби двох поїздів, щоб перевезти на Україну книжки, видруковані в Берліні заходом отсих видавництв, а при співробітництві тутешніх писменників, еміґрантів. Хто знає який брак української книжки на Україні, той зрозуміє, яке велике культурне діло зробила тутешня еміґрація.

За те з закриттєм посольства У. Н. Р. майже припинилася тут усяка політична акція.

Це закриття посольства було свого рода сензацією дня. Большевики здавна гострили собі зуби на гарну палату при Кронпрінценуфер ч. 10, на якій сторчав гордий колись тризуб. По заключенню мира в Ризі стало ясним, що довго того одинокого нашого репрезентаційного будинку годі буде вдержати, але ніхто не сподівався, що так скоро і так нахально засядуть у ньому пахолки червоної Москви. Звичайно ідуть відповідні дипльоматичні ноти, по них справа переходить у суд, і т. д., а тут, — одної днини зявився відділ поліційний, послови У. Н. Р. казали скоренько зібрати своє движиме майно і, по просто кажучи, викинули його на вулицю, з котрої оставалася йому одна дорога, — до готелю. Туди він і переїхав на короткий час, поки не перебрався до Праги, де тепер має катедру славянської фільольоґії. Большевики показали, що вони не тільки в себе вміють поступати безоглядно і брутально, а нашим громадянам, тим, що лівим оком зазирають до них, дали наглядну лекцію, як виглядає большевицький добрий тон.

Посольство У. Н. Р. не сподівалося такого поступовання з бувшим акредитованим послом і не подбало о те, щоб завчасу вивести з будинку речі, які до посольства не належали, як ось архів війсково-санітарної місії. А шкода, бо таким чином пропали для них дорогоцінні матеріяли до історії побуту 400,000 українських полонених у Німеччині.

Та видно, що не тільки Поляк, але й Українець буває деколи мудрий лише по шкоді.

І не тільки архівів жаль, але й цілого будинку шкода, бо він переходить у руки Москви.

Там, де колись було українське посольство, буде тепер російський конзулят. Дійсно дивуватися треба, як так звана „Радянська Україна" помагає власними руками грабувати останки українського добра і подивляти взагалі треба людий, які вірять, що та „Радянська Україна" має щонебудь спільного з Україною. Хто тільки трохи тверезо дивиться на світ, цей ясно бачить, що це звичайна комедія і більш нічого.

Як Поляки кажуть „пусьціць Русіна на Русіна", так большевики пустили ніби якусь „Радянську Україну" на Українців, щоби до решти знищити їх змагання до самостійности. „Радянська Україна" робить це з запалом гідним кращої справи.

Ще не прийшла тутешня громада до себе після цього удару, як ось прийшов і другий, а саме признання Східної Галичини Польщі. Кождий свідомий і добрий Українець, так Галичанин як і Наддніпрянець, відчув діймаво тую кривду, яка сталася нашій народній справі, бо котрий би тобі палець не відрізали, а все таки боліти буде. Колиж хто цього болю не чув, то жаль, що він називається Українцем, сеж бо нашому народному організмови відрізали не палець, а цілу, і то праву руку. А хоч ніхто з нас не вірить, щоби тая ампутація дійсно вдалася і щоби Україна лишилася безрукою калікою, то всеж таки ця надія не зменьшає хвилевого почуття сорому і болю. Та на цей біль є тільки оден лік, а саме обєднана енерґічна праця, щоби ратувати ідею нашої неділимости і самостійности. Коли ця ідея перейде в кров цілого нашого народу, не зважаючи на політичні кордони і на партійні ріжниці, то Україна стане таки єдиною, неділимою і вольною.

Ця думка була ніби провідною ідеєю сьогорічного Шевченкового свята в Берліні.

Жаль тільки, що теперішній виділ тутешньої „Громади" не подбав, щоби це свято відбулося, коли не краще, то хоч так, як давнійшими роками, а то відсвяткували його там, де звичайно відбуваються сходини „Громади", в невеличкій кімнаті, позиченій від німецького жіночого клюбу. Гостий не було, а навіть і своїх чимало бракувало. Не вжеж може в котрого з нас не бути часу, щоб прийти на Шевченкове свято? В 8-ій годині в вечір позамикані бюра, отже ніхто не може виправдатися службовою перешкодою.

Гадаю, що якраз цього року, коли спали на нас такі важкі удари, всім нам треба було зібратися на свято нашого народного ґенія, котрий, як ніхто другий, єдинить нас, кріпить і взиває, щоби любити Україну і щоби за неї в останню важку мінуту навіть душу свою віддати.

І якраз цього року треба було Шевченкове свято відсвяткувати як тільки мож величаво, щоб показати чужинцям, що ані большевицькі, ані польські варварства не прибили нас, що ми кріпкі духом, а дасть Біг, будемо і фізично на стільки кріпкі, що й врата адові не одоліють нас.

А тим часом — „ми влізли в катакомби". Таке по крайній мірі враження робило сьогорічне Шевченкове свято. Може хто скаже, що воно відбулося інтімно (чи там „ін-темно"), може хто виправдуватися стане дорожнечею салі, великим видатками, то що, на те відповім, що коли можна одного вечера добути з буфету 150,000 марок, то можна також постаратися на кошта концерту в честь Тараса Шевченка.

Єсть для язика, то повинно бути й для духа!

Крегул.

ГОЛОС ГАЛИЦЬКОЇ МІЖПАРТІЙНОЇ РАДИ

Міжпартійна Рада, виконуючий орган українських політичних партій, в яких зорганізоване українське населення Східної Галичини, а засіданню з дня 10. березня, 1923, однозгідно рішила звернутись до аліянтів з домаганнем визнання повної самостійности й незалежности сеї землі в її етноґрафічних межах.

Міжпартійна Рада пише у свому письмі:

Східна Галичина від початків свойого істновання належала до Київської Держави, а опісля разом з Волиню творіла окреме самостійне королівство. Живого почуття традиції своєї державности не викорінив в українськім народі Східної Галичини довголітний наїзд Польщі, яка у воєнному поході завоювала сю країну. Коли Східну Галичину при першім розборі Польщі 1772 р. прилучено до австрійсько-угорської монархії титулом хвилевої зверхности угорських королів над Галицькою Державою, через цілий час приналежности до Австро-Угорщини український нарід Галицької Землі безнастанно змагав до відділення Східної Галичини від злучених разом з нею під назвою Західної Галичини польських областей (бувшого краківського князівства і князівств освенцімського та заторського). При розпаді Австро-Угорщини 1. листопада 191 р. Східна Галичина проголосила себе на основі самовизначення народів самостійною державою. Свою державність боронило населення Східної Галичини з великим самопожертвованнем. По девятьох місяцях істновання Галицької Держави, Галицька Армія улягла лишень брутальній силі польських військ, які скріплені армію Галера, узброєною і виеквіпованою Високими Аліянтами проти большевиків, а використаною Польщею проти Галицької Армії. Ся Галицька Армія під подавляючою перевагою збройних сил цілої Польщі подалася за Збруч, проганяючи совітські війска поза Київ. Галицький Уряд і Галицька Армія, виразники волі українського населення Галицької Землі, покладали надії на Високі Держави Антанти, а саме, що Великі Держави Антанти у власному інтересі оцінять вартість Східної Галичини у приверненню нормальних відносин на Сході і врешті не допустять до потоптання права самовизначення народів, проголошеного Високими Державами Антанти. Сі надії нeсповнилися. Галицьку понад 100-тисячну Армію, відтяхнену від світа, позбавлену всякої помочі з зовні, здесяткував за Збручем тиф (в самій Винниці похоронено 15 тисяч галицьких жовнірів, жертв тифу), а Галицький Уряд переніся до Відня, щоби звідтам лекше обстоювати інтереси Східної Галичини на міжнародній арені. Те, що ділялося в Східній Галичині після окуповання сеї країни польськими військами, являється наглядним підтвердженнем волі східно-галицького населення. Українське населення ставило і ставить консеквентний опір анексіоністичним поcяганням Польщі. Українське населення бойкодувало розписану Польщею у Східній Галичині конскрипцію, примусову данину, вибори до польського сойму, військову бранку, військову реєстрацію. Вершок заогнення відносин у Сх. Галичині — се вибори до польського сойму. Українське населення збойкотувало їх на цілій лінії. Навіть на основі польської статистики голосувало тут всього 38% управнених до голосовання. Мимо терору з боку польської адміністрації, мимо сього, що край на час виборів залито війском, мимо нечувaної корупції.

Для пояснення мусимо зазначити, що в тих 38% є 14% голосів Жидів, які як нація екстериторіяльна взяли участь у виборах з практичних оглядів, зазначуючи, що їх участь у виборах не покривається з визнанням державної приналежности Східної Галичини до Польщі. Дальше — до східно-галицьких виборчих округів польська влада прилучила отсі польські етноґрафічні повіти Західної Галичини:

Бжозів (на 79.000 населення—63.000 Поляків, отже 79%), — Кольбушова (на 67.000 населення — 62.000 Поляків, отже 92%), — Кросно (на 81.000 населення — 64.000 Поляків, отже 79%), — Ланцут (на 89.000 населення — 78.000 Поляків, отже 87%), — Ніско (на 61.000 населення — 56.000 Поляків, отже 92%), — Пшеворск (на 57.000 населення — 51.000 Поляків, отже 88%), — Ряшів (на 142.000 населення — 124.000 Поляків, отже 87%) — Стрижів (на 57.000 населення — 50.000 Поляків, отже 88%), — Тарнобжеґ (на 71.000 населення — 65.000 Поляків, отже 91%), польська частина Сянока (де в цілому повіті на 102.000 населення — 42.000 Поляків, отже 41%). — західні повіти Ярослава (де в цілому повіті на 137.000 населення — 74.000 Поляків, отже 54%).

Для порівнання треба згадати, що підчас останніх виборів до австрійського парляменту в р. 1911 пересічно голосуючих у Сх. Галичині виносила 79.6% управнених до голосовання.

Наслідком військової бранки богато пописових утікло за Збруч і на Чехословаччину. Польща завела у Східній Галичині режім, який при першій нагоді може викликати акт розпуки. Польща кольонізує Сх. Галичину польським елементом, нищить українське народнє і середнє шкільництво, замикає перед українською молодю брами університетські, тому Українці Сх. Галичини були примушені заложити перший під сонцем підпільний університет, який польська поліція жорстоко переслідує. (Докладні дані про господарку польської окупаційної влади у Сх. Галичині подасть Галицький Уряд, одинокий леґальний речник змагань населення Східної Галичини).

Відносини у Східній Галичині крайно невиносимі. Країна живе під знаком тюрми й карних експедицій. Український нарід, який творить подавляючу більшість населення, винятий зпід права.

Тому Міжпартійна Рада звертається до Високих Держав Антанти, суверенів Східної Галичини з домаганнем:

1. визнати самостійність і незалежність Східної Галичини;

2. покликати на час трактовання справи Східної Галичини Радою Амбасадорів представників місцевого населення для вислухання їхніх інформацій та бажань.

Міжпартійна Рада поновно стверджує, що одиноким умандатованим правним представником Східної Галичини є Галицький Уряд з Президентом Української Національної Ради Д-ром Євгеном Петрушевичем на чолі. Вкінці Міжпартійна Рада заявляє, що український нарід Східної Галичини приймe з боку Високих Держав Антанти тільки таке вирішення долі Східної Галичини, яке не буде являтися потоптанням права самовизначення народів. Кожде инше рішення буде визовом не тільки галицько-українського народу, а й усього народу українського на всіх його землях.

ЗА МІЖПАРТІЙНУ РАДУ:
Д-р Іван Куровець, в. р., голова. **Андр Іван Куровець**, в. р., голова.
Аркадій Малецький, в. р., за секретаря

ЗА УКРАЇНСЬКУ НАРОДНЮ ТРУДОВУ ПАРТІЮ:
о. Тит Войнаровський в. р., голова.
Михайло Струтинський в. р., секретар.

ЗА УКРАЇНСЬКУ РАДИКАЛЬНУ ПАРТІЮ:
Д-р Іван Макух в. р., голова.
Д-р Ілля Салагур в. р., секретар.

ЗА ХРИСТІЯНСЬКУ СУСПІЛЬНУ ПАРТІЮ:
Олександер Барвінський в. р., голова.
Д-р Богдан Барвінський в. р., за секр.

Примітка. Містимо сей голос Міжпартійної Ради краю, поданий до відома аліянтам ще перед злопамятним рішенням Ради Амбасадорів як історичний документ.

ШОВКОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ АМЕРИКИ

Шовковий промисл у Америці почався перед 100 роками, коли у стейті Коннектікат у 1810-ім році заложено першу шовкову робітню. Деякого значіння набрав цей промисл щой-но по горожанській війні, та властивий його розвиток припадає на послідні десятки літ. Тепер є у Злучених Державах около 1.400 фабрик шовкових продуктів у порівнанні з 438 фабриками у 1899-ім році. Вони випродукували у 1919-ім році товар вартости 688,469,523 долярів, коли двайцять літ раньше їх продукція була шість разів меньше варта.

Ті фабрик затрудняють тепер тисячі робітників, які побирають около сто міліонів долярів річно як платню. Ввіз сирого матеріялу для тих фабрик представляє чотири рази більшу вартість, чим приміром ввіз вовни і перевисшає дещо у ціні вартість ввоженого цукру. У 1921-ім році ввезено до Злучених Держав сирого шовку на 264 міліони долярів.

Роблено вправді проби, щоби таки тут на місці плекати шовковницю, себто мотиля, з якого кукол збирається шовкову пряжу, та мимо того, що і кліматичні відносини цему сприяють і що морвове дерево якого листям шовковиця кормиться, тут росте і добре принимається, ті спроби не дали бажаного успіху. Головною причиною того було, що ціна робітників для плекання тих кукол були богато вищі, чим у тих краях, звідки сюди привозять сирий шовк, і через те шовкова пряжа виходила богато дорозча, чим спроваджувана. Найбільше шовку привожено до Злучених Держав з Японії, а іменно 31,704,000 фунтів, з Китаю — 9,586,000 фунтів, і з Італії — 3,085.000 фунтів. Дещо привожено ще і з инших країв, так що у 1922-ім році взагалі ввезено 52 міліони сирого шовку, це є два рази стільки, що у 1913-ім році.

Цей незвичайний зріст шовкового промислу має свою причину в тім, що по перше у часі війни Злучені Держави не мали звідки привозити потрібні товари, а далі, що вживання шовкових виробів, яке до недавна вважалось „панською примхою", поширилось так, що шовкові частини одягу в тій чи иньшій формі вживають тепер загалом населення.

Кромі продукції для вжитку місцевого населення, значну кількість шовкових виробів вивожено за границю. У 1921-ім році вартість вивезених товарів з тої галузи промислу виносила близько чотири міліони долярів. Кромі значної кількости блюзок, стяжок, шовкових ниток і инших виробів, вивезено 4,110,000 пар шовкових панчіх.

Мимо цего розвитку власної продукції, яка здавалосьби повинна покрити усе запотребовання місцевого населення, треба було ще привозити значну скількість шовкових виробів з заграниці. Привожено головно такі спеціяльні вироби, які продукують лиш деякі краї, як дешеву китайську і японську шовкову ткань, вироблювану з пряжі, добуваної з дикого роду шовковниці. Вартість того ввоженого товару виносила одну дванайцяту частину вартости випродукованих на місці, у Злучених Державах шовкових виробів.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ЖИВИЙ НЕБІЖЧИК

(Оповідання з початку 16-сотих років).

(Продовження).

(13)

Піп пішов до церкви по ризи. Служба знайшла домовину і винесла її з замку до воза, на котрім лежав небіжчик. Вклали його в домовину і занесли під гробницю на двірськім кладовищи, котре було в лісі зараз коло замкової гори. По хвили прийшов піп і пана поховали. Вдові сказали про се аж по кількох днях. Просила, щоби відчинили гробницю і позволили їй подивитися бодай на домовину. Піп порадив не позволити, бо се опізнило би успокоєнне вдови. Вона мусіла вдоволитися тим, що кождої днини сідала під гробницю. Молилася і плакала.

Час ішов. Той час, що гоїть всякі рани і болі душі. Верницькі, батько й син дуже щиро занялися долию безпомічної вдови. Вона зразу дивувалася, що Кость Верницький так подобрів. Потерпала, що він тілько в першій хвили її нещастя такий, та що незабаром виявиться давний Кость; такий, який був ще за життя свого брата. Але вона помилялася. Він далі був до неї однаково ласкавий, однаково добрий. Опікувався нею як рідний батько. Як рідний брат був для неї Стах. Прийшло до того, що вся господарка в її обох маєтках попросту перейшла в його руки. Вона не зробила нічого, не вислухавши його ради. Її люди вже так привикли до того, що з усім лиш до него зверталися, певні, що й пані буде тої самої думки.

Минула зима, прийшла провесна. Піп ждав на вісти з Молдави, але не приходили ніякі. Караванбаша, що заповів був свій приїзд за пів року, не приїздив.

— Може й був, — думав піп, — але не поступав до мене. Пішов би я до неї розказати їй, як все те сталося, та що вона молиться не на гробі свого мужа, а на гробі опришка. Але чи то для неї буде добре, як вона не буде знати, вдова вона, чи ні?

Незнаючи, що з Юрком остаточно сталося, піп мовчав.

— Мабуть вмер, — думав. — Коли так, то ліпше й не згадувати про все те, що знаю.

Раз, коли Стах поїхав до Серник, саме з сих Серник приїхав до Пятник його батько. Їхали иншими дорогами, отже розминулися. Сів коло Гануськи і взяв її за руку.

— Чи ти, Ганусько вдоволена з помочи Стаха в твоїм ґаздівстві?—спитав, глядячи в її очи.

— Чим я віддячу вам і йому, чим заплачу за сю поміч? Я сама не далаб собі ради. Мама також ні. Ще на добавок нездужає. Старість не радість. Як би не Стах, то попросту на наш маєток прийшла би цілковина руїна. І господарка пішла би до чорта, і, що є, людоньки розікрали би.

— Гм... А не моглаб ти обійтися без него?

— Він мабуть вам потрібний? — спитала, видимо неміло заскочена його питаннем. — Через мене занедбана господарка у вас... Очивидно... Буду в великім клопоті, але не можу жадати такої жертви... Що я давнійше не подумала про се! Я так негідно використувала його і вашу доброту... визискувала вас.

— Не в тім діло. Я ще здоровий і він в господарстві мені цілком не потрібний. Він помагав тобі з власної охоти. Але що инше мусить зробити кінець його господарці в твоїх маєтках.

Гануська гляділа допитливо в його очи, бо не годна була вгадати причини.

— Як ти міркуєш? — тягнув дальше. — Чи не думаєш ти таксамо як я... що вже крайна пора, щоби Стах зачав ґаздувати на своїм... Щоби раз вже оженився... Як ожениться, то не буде міг помагати тобі...

— Справді пора... Я буду мусіла знайти собі доброго і совісного управителя... Чи вже маєте для Стаха дівчину?

Кость будь то би не дочув.

— Управителя? — спитав. — Всі управителі чорта варті. Буде красти.

— То хиба виарендую і буду жити з чиншу. Бо я сама не здужаю ґаздувати.

— І аренда буде красти. Чиншу не буде платити, винищить ліси, зруйнує будинки, інвентар.

— Иншої ради нема.

— Є!

— Яка?

— Знайти собі не управителя, не арендаря, але мужа.

— Стрийку?!... Я вдова... маю дитину.

— Хоч ти вдова, то ти молодша, ніж неодна дівчина, котра ще не думає про подруже. І поваднійша, ніж неодна дівчина... Дитина не буде ніякою перешкодою. Маєш два маєтки. Один буде для дитини небіжчика, другий для дітий другого мужа. Щоби ізза того не прийшло до спору з ним, або між дітьми обох батьків, зробиш з судженим перед шлюбом контракт.

— Не маю нікого на примітю.

— Бо ти ще не думала про се. Як вже рішишся вийти замуж, то зараз знайдуться гідні... не вдівці, але молоді хлопці.

— Ви ще не відповіли на моє питаннє, чи маєте для Стаха дівчину?

— Чому доконче дівчину?

— Чей же не хлопця?

— Хлопця ні, але й не дівчину... Окрім дівчат, є ще вдовиці.

— Сподобав собі вдовицю? А може ви самі накидаєтеє йому? Мабуть дуже богата.

— Не накидаю йому. То його вибір. Він полюбив її ще як була дівчиною.

Гануська спаленіла, хоч тих слів не взяла до себе. По хвили поблідла і сказала з вимушеною усмішкою:

— То Стах мусів мати широке серце, коли нараз у нім помістилися дві.

— Які дві?

— Чей же знаєте, що він... Бодай казав, що...

Дальші слова застрягли їй в горлі, вона знов спаленіла.

— Чому не докінчила? — спитав, беручи її обі руки в свої долоні. — Що він казав? Що я знаю?

Гануська далі мовчала.

— Чи не казав він коли тобі, як ти ще була дівчиною, що він тебе любить?

— Казав. Тепер від вас довідуюся, що любив ще якусь иншу, котра також повдовіла.

— Він любив лише одну. Ту, про котру говорив тобі. Я йому кажу, „хлопче, женися!" Він відповідає, „хиба з Ганусьою!"

Гануська вихопила руки з його долоні і вибігла з комнати. Побігла до спальні, втопила голову в подушці і захлипала. Кость вийшов з замку і поїхав до Соколівки.

За спальнею була комната перемінена в каплицю. В куті стояла велика фіґура Божої Матери. Гануська встала, пішла до каплиці, впала перед фіґурою навколішки і горячо молилася. Відтам, цілком спокійна, пішла під гробницю в лісі, помолилася за душу покійного мужа і попращалася з ним.

Від коли Стах дістав від неї гарбуза, він ніколи, ні словом, ні натяком не згадав їй про свою любов. Тепер вона зрозуміла, що лише та любов, яка донині не потахла, зробила його її приятелем, її опікуном і помічником. В тих часах люди брали життє практично і не лицемірили. Маєток був, але не мав господаря. Обовязком пані маєтку було знайти доброго і совісного господаря, а таким міг бути лише муж пані. Була дитина, будучий дідич маєтку. Обовязком його мами було дати йому опікуна, а ним міг бути муж мами, хоч би прибраний батько. І цілий тодішний світ чудувавсь би, як би молода вдова, ані в черниці не пішла, ані другого мужа не знайшла собі. В сім случаю ще й треба було затулити людям пельки, бо вже йшов поговір.

— Стах Верницький ґаздує в Пятниках, говорили люди. — Той самий, що любив її, як ще була дівчиною і ще тепер любить.

Гануська знала, що стрий, як не говорив в порозумінню зі Стахом, то безпечно говорив з його душі. Вона рішилася. Як сам повторить їй се, що сказав їй його батько, то вона зробить се, що зробила би кожда вдова. Мужа не конче треба любити. Вистане шанувати його. Впрочім, коли муж потрібний, а любого не воскресиш, рішає життева потреба.

Гануська не довго ждала. Коли Стах вернув з Серник сказав батькови, що про свій намір взяти Гануську, говорив з її мамою.

— Вона що?

— Вхопила мою голову в свої руки і поцілувала в чоло.

— Тілько всего?

— Сказала, що рада би бачити свою доньку в моїх руках, бо знає, що я для неї роблю... Але...

— Що „але"?

— Боюся повторити.

Батько розсміявся глумливо і злісно.

— Вона не велику має охоту дістати для доньки такого тестя, як я... Правда?

— Сказала, що боїться вас...

— Дурна малпа! Донька не буде питати її. Як хоче, нехай заборонить.

— Вона не боронить. Сказала, що між двері пальців не буде пхати, що її донька своя пані, з під опіки мами вже вийшла.

— Знаєш, що та стара малпа, розумна баба.

— Ви говорили з Ганусьою?

— Говорив, але не докінчив... Себ то я докінчив, але вона ні...

— Мабуть не хоче мене.

— Того я не сказав би. Вона зачала хлипати і втікла від мене. Готов розплистися замок від тих сліз. Як баба плаче по такій розмові, то безпечно з утіхи. Коваль клепле, поки тепле. Сідай на коня і гони кінчати діло.

— Може завтра. Нехай роздумає. Не хочу наглити, щоби не попсувати.

— А як через ніч роздумаєся?

— Допуст божий. Се мені не буде першина. Я й так ніколи не надіявсь дістати її. Я був щасливий, що вона позволяє служити собі, що кручуся коло неї.

— Тепер дістанеш її. Хиба би попсувала стара малпа... відьма. Я знаю, що я їй осоружний.

— Мені стара бороздити не буед.

— Тілько ти не зацукайся, як завтра прийдеш до Пятник. Не набери води в рот.

На другий день Стах поїхав до Пятник в святочнім одягу. Гануська вже знала, що се значить. Окрім розмови з його батьком, ще мала розмову зі своєю мамою, котра зараз по його відїзді з Серник поїхала до доньки. Коли Стах увійшов до світлиці, де була мама з донькою, Серницька встала, щоби привитавшися, вийти.

Стах, котрий не знав від чого зачати, як лишиться сам з Ганусьою, звернувся до старої.

— Лишіться, пані матко. Може заступитеся за мене. Від Гануськи я вже раз дістав гарбуза. Боюся, що як хто не обстане за мною, то нині дістану ще одного.

— Тоді була важча перешкода, — промовила Гануська. — Я вже була дала слово другому. Тепер тої перешкоди нема.

— Ганусько, будеш моєю?! — крикнув урядуваний. — Не жартуєш?

— Позви попа, то побачиш. Хоч би й нині. Як вже що має бути, то нічого гаятися. Але без гучного весіля. Лише тілько свідків, кілько доконче треба...

— На що мені гучне весілле. Тебе хочу мати для себе, не для тої голоти, щозбіглась би...

До попа зараз тогосамого дня зайшла чутка, що вдова віддаєся. Але він не вірив. На всякий случай не думав, щоби се мало прийти так нагло, як справді сталося. Він цілу ніч не спав, промишляючи, як неповдовілу вдову, чи, як кажуть, соломяну вдову відвести від сего, не кажучи їй цілої правди. Додумався до того, що як вісти з замку покажуться правдивими, то ліпше буде з вдовою цілком не говорити, лише з молодим. Знав, що то розумний хлопець і добрий хлопець, отже був певний успіху. На превелике його диво на другий день рано прийшов з замку гайдук і сказав йому, що його кличуть до двора.

— Не знаєш, чого? — спитав гайдука.

— Дати шлюб нашій пани.

На чоло попа виступив перлистий піт.

— Чи молодий вже у вас?

— Вже. Шлюб має бути перед полуднем в замковій каплиці. Всі люди в замку дивуються такій поведінці. Такі великі пани і таке мізерне весілля. Без гостий, без музик, без напитків. Найбіднійший хлоп соромивсь би. У хлопа молоді радше сховались би під землю, а не згодились би на таке.

— Скажи молодому, що я дуже прошу, щоби зараз прийшов до мене. Скаже, що я сам прийшов би до него, але я маю сказати йому щось таке, чого ніхто инший не сміє чути.

Гайдук вернув до замку, але на подвірю попав на старого Верницького. Сей знав, що гайдука післали до попа.

— Ти ще тут, сучий сину?! Ти забув, що тебе післали по попа?

— Я саме від него.

— Прийде зараз?

— Відіслали мене просити панича, щоби прийшли до него.

— Сказився піп?! Може впрерся давати шлюб в церкві?

— Має сказати щось дуже важне, якусь велику тайну.

— Панич коло молодої. Я піду.

— Що то за химери? — спитав увійшовши в хату, й не поздоровивши попа. — Ви не чули приказу?

— Не наша пані кликала мене, а ваш син. Він ще не пан нашого замку.

— Але буде!

— То ще вилами на воді писане. Саме про се я хотів побалакати з вашим сином.

— Що ви маєте балакати з ним! Ви маєте дати шлюб, тай тілько.

— Шлюб дам, але мушу знати, кому і з ким.

— Яке вам діло до того, кому і з ким! Впрочім, заспокою вашу цікавість. Вашій пани, Ганусці з Серницьких Верницькій.

— Ганусці Серницькій я вже раз давав шлюб.

— Не притворяйтеся дурним. Ви знаєте, що вона вдова. Чейже вдові вільно вийти замуж вдруге, не питаючи вашого дозволу.

— Вдові вільно... Але звідки ви знаєте, що Гануська з Серницьких Верницька вдова?... Я тої певности не маю.

Кость відскочив аж під двері. Змірив попа від ніг до голови і від голови до ніг.

— Чи ти, попе, пяний, чи то сказився?

— Ні одно, ні друге.

(Дальше буде).

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ.

ЗАГУБЛЕНА ДИТИНА.

(З канадійського „Укр. Голосу").

Найдено раз на улиці великого міста загублену дитину. Стоїть вона та плаче. Спостерегли її люде, хочуть помочи. Питають її: „Де мешкаєш?" — „Не знаю". „Як твій батько називається?" — „Не знаю". „Як твоя мати називається?" — „Не знаю". „Як ти називаєшся?" — „Не знаю". „Якже тебе кличуть?" — „Ходи їсти!"

Нещаслива дитина, правда?

А що сказати про цілий нарід, що нагадує собою таку загублену дитину?

Думаєте, що нема такого народу?

Є! І ви дуже добре його знаєте. Се наш рідний український нарід...

Найкращим доказом загублености нашого народу є вислід переписі населення Канади з 1921 р. Сей вислід є поданий в недавно виданім урядовім звіті: Sixth Census of Canada — Bulletin XI. Дістати можна його в Dominion Bureau of Statistics, Ottawa.

Звіт подає, що в Канаді живуть люде з 67 народностей. Кромі них є ще досить поважна група людей, що з якихсь причин не відповідали на питання про свою народність. Три групі народів сам статистичний уряд додатково зібрав разом, даючи їм щось в роді збірного національного імени. В такий спосіб в статистиці появляється додатково збірний нарід „британський" (збірне імя для Англійців, Ірляндців, Скотляндців і „инших"), сербо-хорватський (збірне імя для Альбанців, Хорватів, „Дальматинців", „Герцеговинців", Югославян, Чорногорців, Сербів і Словінців) і — український (збірне імя для „Буковинців", „Галичан", „Русинів" і Українців). Инші канадійські народности є слідуючі: Французи, „Австрійці", „Бельгійці", Китайці, Чехи Данці, Голяндці, Фінці, Німці, Греки, Євреї (Жиди), Угри, Ісляндці, Індіяни, Італіяни, Япанці, Негри, Норвежці, Поляки, Румуни, Росіяни, Шведи, Швайцарці, Сирійці, Альжірці, Араби, Аргентинці, Вірмени, Бразилійці, Болгари, Чілійці, Єгиптяни, Ескімоси, Гавайці, Гаітійці, Індійці, Ямайканці, Кореанці, Липонці, Латинці, Литовці, Малайці, Мальтанці, Маори, Мексиканці, Перзи, Перувіянці, Філіпінці, Португальці, Еспанці, Турки.

В інтересі правди слідує згадати, що до „дальматинської" та „герцеговинської" народности не призналася ані одна душа в цілій Канаді: національні дивогляди лишилися включною прикметою українського народу. Навіть 8 Ляпонців з підбігунових околиць Росії вміли правильно назвати свою народність, підчас коли Українці називали себе „Галичанами", „Буковинцями" та „Русинами", аж канадійський статистичний уряд змилосердився над бідними людьми і на власну руку дорахував їх до українського народу.

Статистика виказала всего населення в Канаді 8,788,482 душі. З того до англійської народности признялося 2,545,496, до скотляндської 1,173,824, до ірляндської 1,107,817 (разом до британських народів признялося 4,869,090 душ). До французької народности признялося 2,452,782, до німецької 294,636, до жидівської (еврейської) 126,196, до „австрійської" 107,671, до російської 100,064, до української 63,788 (сам уряд додав до того „Галичан", „Буковинців" і „Русинів" і так повстало число Українців 106,721), до польської 53,403. Числа инших народностий є менше інтересні для нас.

На число Українців в Канаді зложив канадійський статистичний уряд 63,788 людий, що самі назвали себе Українцями, 24,456 Галичан, 16,861 Русинів та 1,616 Буковинців. Число Буковинців є взагалі поражаючо мале. Яка сему причина? Одна з двох: або Буковинці є під національним зглядом більше свідомі від Галичан і назвали себе Українцями, або є менше свідомі від Галичан і назвали себе такими дивними назвами, що навіть канадійський статистичний уряд немав смілости причислити їх до Українців. Про се находимо й натяк у передмові до звіту. В сій передмові статистичний уряд заявляє: „З причини нових державних і національних (расових) угруповань в середній та полуднево-східній Европі після Великої Війни не можна робити порівнання після-воєнної сили деяких етнічних пнів в Канаді з передвоєнними вислідами. На примір поважне число людей, яких записано до українського пня в 1921 р., були записані в 1911 р. як Галичане, Буковинці, Русини або Росіяни". Отже вже й статистичний уряд звернув увагу, що многі люди в Канаді в протягу війни перемінилися з Росіян в Українців. А кілько було таких, що дальше називають себе Росіянами? В першій мірі роблять се, очевидно, люди під впливом московських православних попів, а буковинські Українці — православні і переважно удержують попів з російської православної місії.

Що богато Українців у Канаді ще прозвали себе для урядової статистики Росіянами, се можна вислідити через порівнання, скільки в яких провінціях живе Українців а скільки Росіян. І статистика предкладає нам в сій справі дуже цікаві числа. Коли в Алберті в після статистики 23,827 Українців, то рівночасно є там також 21,212 Росіян. В Брітиш Колюмбії на 793 Українців припадає 7,373 Росіян; в Манітобі на 44,129 Українців статистика показує 14,009 Росіян; в Онтеріо на 8,307 Українців 8,605 Росіян; в Квебеку на 1,176 Українців 2,802 Росіян; в Саскачевані на 28,097 Українців аж 45,343 Росіян. Саскачеванські Росіяни — се, як відомо, духобори, але для саскачеванських Українців се повинно бути немалою несподіванкою, що горстка духоборів в Саскачевані творить число майже два рази більше чим число Українців.

Не менше інтересне є порівнанне числа Українців з числом Поляків. Статистика інформує нас, що в Алберті е 7,172 Поляків, в Бр. Колюмбії 1,361, в Манітобі 16,594, в Онтеріо 15,787 (супроти 8,307 Українців!), в Квебеку 3,264, в Алберті 8,161. Де хто видів там стілько Поляків? Ба, хто знає пр. Онтеріо, той знає, що там загально наші Українці називають себе перед другими народами — Поляками. В Західній Канаді Поляками позаписувалися, очевидно, в першій мірі наші римо-католики. Але мабуть позаписували себе за Поляків і не римо-католики. Значуче є число Поляків у Вінніпегу. Підчас коли скрізь в Канаді число жінок є менше, чим число чоловіків, то Вінніпег робить виїмок — в користь Поляків. І так у Вінніпегу показує статистика 2,787 Поляків і 2,909 Польок, підчас коли число Українців є 3,321, а число Українок 3,060. Звідки походить надвишка Польок і недостача українських жінок? А, звідти, що деяким дурним українським дівкам здається, що се більший „гонор" називати себе Полькою, чим признатися до „Галіцейців", а назви „Українка", вона й не знає.

Та канадійські Українці резиґнували зі свого національного імени в часі переписі не тільки в користь Поляків та Росіян. В 1921 р., т. зв. в три роки по розбиттю Австрії, вони ще жертвували своє національне імя для Австрії. Сором признаватися до сего, але се факт; що з усіх народів бувшої Австрії одні тільки Українці уживали в Канаді імени Австрійців. Прочі знали ліпше імя своєї народности і називали себе: Німці — Німцями, Чехи — Чехами, Поляки — Поляками, Словінці — Словінцями. За се Українці й найгірше потерпіли в Канаді підчас війни, бо терпіли за всю Австрію, підчас коли Чехи, Поляки і другі народности, які остентаційно до Австрії не признавалися, ходили свобідно та ще й з ореолею мучеників Австрії. Але Українців не вилікували від австрійства ні кількалітні переслідування за Австрію, ні навіть самий розпад Австрії. Хоч Галичина вже від 1918 р. не належить до Австрії, вони вперто далі називають себе Австрійцями і в 1921 р. 107,671 з них гордо охрестили себе іменем Австрійців перед канадійським урядом. Тільки 63,861 Українців назвали себе Українцями а 107,671 — Австрійцями! Але назва Австрійців така широка, що навіть канадійський статистичний уряд не мав відваги зарахувати цілу сю породу темних людий до українського народу. Спасибі йому, що заощадив нам сорому. Бо такого сорому ще ніякий нарід не потребував зносити.

А може то тільки пусте припущенне, що під іменем Австрійців треба розуміти Українців? Гаразд! Поглядьмо, де ті Австрійці живуть. Статистика каже, що в Алберті є 19,430 Австрійців побіч 23,827 Українців, в Брітиш Колюмбії є 2,993 Австрійців побіч 793 Українців, в Манітобі 31,035 Австрійців побіч 44,129 Українців, в Онтеріо 11,790 Австрійців побіч 8,307 Українців, в Квебеку 1,901 Австрійців, побіч 1,176 Українців, в Саскачевані 39,738 Австрійців побіч 28,097 Українців. Ану, Українці з Онтеріо, з Квебеку, з Манітоби, з Саскачевану, з Алберти і з Брітиш Колюмбії, оглянь-теся кругом себе і порахуйте, кілько кругом вас є Німців з під Відня, зі Стирії, Каринтії та Тиролю! Бо се є праввиві Австрійці. Еге, їх в Канаді на лік не найдеш. Їх імя присвоюють собі наші Українці, „Тиролці Сходу".

Що дещо Українців пропало в статистиці Канади також в користь инших народів, про те нема сумніву. Здається, не було би дива, якби показалося, що деякі з Українців позаписувалися навіть за Негрів та Китайців.

І се зробили Українці не з примусу, ні зі страху. І зробили се не тому, що хтось їм так радив робити. Ні, вони зробили се навіть на перекір своїм дорадникам. Всі українські ґазети в Канаді взивали свій нарід, аби записувався українським. Всі українські інтеліґенти взивали його, аби записувався українським. Тимчасом тільки 63,788 записалося Українцями, а канадійський уряд вже зі свого боку добровільно дорахував до українського народу всіх „Галішенів", „Буковинців" і „Русинів" і так дотягнув наше число до 106,721; за те 107,671 Українців записалися Австрійцями, з 53,403 Поляків бодай половина є Українців, зі 100,064 Росіян без сумніву дві третини є Українці. В такий спосіб число Українців в Канаді можнаби обчисляти на 307,804 душ. Та хто тільки знає Канаду, той знає, що се число є рішучо за мале. Нині можна переїхати Канаду від океану до океану і скрізь найдете Українців, скрізь почуєте українську мову. Се булоб неможливе, якби в Канаді було тільки 307,000 українських душ. Та що з того, коли се мертві душі, коли се тільки етнографічний матеріял, загублена дитина, що не знає свого імени, ані свого роду, ані свого краю, а знає тільки відгукнутися на заклик: Ходи їсти! Можна сміло сказати, що якби нині шифкартові агенти не знали про наш нарід більше, чим він сам знає, то з тих людий, що вертають з Канади до краю, тільки кождий третий діставсяб з Канади до своєї родини, а два на кождих трох попадалиб як не до Відня, то до Росії, або в якийсь инший чужий край. Нещасна загублена дитина.

Але се нам і пояснює, чому український нарід не міг збудувати своєї держави. Для збудування своєї держави треба насамперед мати національну свідомість! А дурня і в церкві бють! Нарікаймо, кілько хочемо, на ворогів Москалів, чи Польщу, але в Канаді не вороги, тільки ми самі зі своєї темноти та нікчемности так себе скривдили, що найтяжший ворог не мігби нам більшої кривди придумати. Наші провоядирі їздять до Отави, світять своїм чолом перед Англійцями, телеграфують до них, пишуть листи, докучають їм домаганнями в імени пів міліона канадійських Українців, а сам український нарід дає їм перед Англійцями в лице, бо говорить: Се брехня, що вони нам говорять, бо Українців є тільки 63,000, а все проче — то инші народи, Галішени, Буковинці, Русини, Росіяне, Поляки, Австрійці. І канадійський уряд має рацію нас не слухати, як статистика показує йому, що супроти 63,000 Українців в Канаді стоїть 53,000 Поляків, 100,000 Росіян і 107,000 Австрійців.

Народе бідний! Народе нещасний! Вчися! Освідомляйся! А насамперед навчися бодай того, хто ти є і як маєш себе називати. Не будь загубленою дитиною. Взагалі не будь дитиною. Не дури себе, що національна свідомість не має значіння. Вона так само є необходима, як для малої дитини необхідно знати своє власне імя. Ви ніколи ще не бачили свідомої людини, якаби не знала про себе сказати, хто вона і звідки. Нарід, що не знає навіть свого імени, не має між другими народами більше значіння від німої худобини. Та докиж нам худобою між людьми бути?

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НАСЛІДКИ ВІЙНИ НА ПЕРЕПИСЬ НАСЕЛЕННЯ В АМЕРИЦІ

Урядники бюра для переписи населення предсказують, які наслідки війни буде можна заобсервувати (помітити) в найблизчій загальній переписи населення. Межи сими наслідками зачисляють вони такі: населення Злучених Держав через війну не розмножувалося так, в час мира; число населення поодиноких стейтів, міст та сіл зайшли наслідком війни поважні зміни, бо війна викликала громадні пересунення, деколи численну іміґрацію з одного місця на друге; наконець, війна мала теж поважний вплив на національний склад населення.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

З СІЧОВОГО РУХУ В НЮ ЙОРКУ

В середу, 11. цвітня відбулись перші загальні збори відновленої Січи ім. Богдана Хмельницького в Ню Йорку. Членів вписалось на зборах 21, з котрих 16 се бувші стрільці славної і геройської Української Галицької Армії.

На зборах вибрано старшину Січи як слідує: Задорецький Петро, голова; Воробець Микола, сотенний; Гривик Іван, Максимович Микола, Лоєвич Іван, Мацюк Василь, четарі; Фенчинський Микола, секретар.

Ніль Січи як під теперішню пору звісна всім. Деякі газетки ворожих нам таборів зачіпають вже від самих початків по собі... [illegible] ... що хтось їде.

До Січи можуть приступати українські хлопці і мущини від 18 до 45 літ життя і лише ті, котрі бажають причинитись до скручення голови „білій вороні". До Січового Коша, який знаходиться в Укр. Нар. Домі, сходяться січовики поки що раз на два тижні в середу від 8. до 11. години вечером, де вправляють духа і тіло, щоби в слушний час доложити і свою цеголку в будові національної святині Вільної Самостійної Української Держави.

Чергові збори Січи відбудуться в середу дня 2. мая біжучого року, на котрих буде приниматись добровольців. Тому хто бажає стати в січові ряди, нехай приходить на збори. Знова хтоб бажав близших інформацій про Січ ім. Богдана Хмельницького в Ню Йорку, нехай звертається до січового секретаря, 8 St. Marks Pl., New York. Здорові були!

Фенчинський Микола, секр.

КОГУС, ВОДЕРВЛІТ, ТРОЙ І ОКОЛИЦЯ!

ДНЯ 6-го МАЯ С. Р.

о годині 3-ій пополудни відбудеться в Когус на церковній гали під ч. 198 Онтеріо стріт

ВІЧЕ

на якім обговориться теперішний стан української справи, способи організації Українців в Америці і боротьби з насильством доконаним на українськім народі. 02

Реферат виголосить Др. Володимир Галан, старшина укр. армії.

Хто не уважає себе „гнилою колодою", повинен на вічу явитись.

Комітет Обєднання в Когус, Н. Й.

ПОЗІР! NORTHAMPTON І ОКОЛИЦІ!

Заходами чит. Просвіти ім. І. Франка — відограєсь —

НАЙМИЧКА

драма в пятьох діях

В НЕДІЛЮ, 6-МАЯ 1923

в укр. галі під українською православною церквою на Newport Avenue в Northampton, Pa.

Початок о годині 7.30 вечером.

Запрошуєсь всіх Українців місцевих і доокoличних прибути громадно, бо ся штука перший раз тут граєсь і дуже цікава і займаюча, тож певно що не заведетесь коли прийдете.

02 КОМІТЕТ.

PROVIDENCE, R. I.

ПЕРШИЙ ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

— устроює —

тов. ім. Т. Шевченка, від. 73 У. Н. С.

В СУБОТУ, ДНЯ 5-го МАЯ С. Р.

в Palace Casino, 171 Charles Street, на Rendal Square

Початок о годині 5-ій сполудня.

ВСТУП 85 ЦЕНТІВ.

На бали буде грати Українська Банда з Вунсакет.

Проситься громади з Вунсакет, Менвіл, Сентер Фолс, Кромптон і Тавтон взяти участь в бали, бо дохід призначений на боротьбу в Галичині. За добру забаву і услугу ручить

02 КОМІТЕТ.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читанне веде до просвіти, а просвіта — се сила.